

سیدکیانوش عمادی کارشناس کمیسیون رسیدگی به امور آب‌های زیرزمینی استان سمنان

ساز و کار کمیسیون رسیدگی به امور آب‌های زیرزمینی

مصاحبه کننده: مریم حسنی سعدی

کمیسیون رسیدگی به امور آب‌های زیرزمینی تنها مرجعی است که کشاورز می‌تواند حق مکتسبه خود را دادخواهی کند، بنابراین آشنایی با ساز و کار و نحوه عمل آن اهمیت دارد. اما این کمیسیون ساختار تصمیم‌گیری خاصی دارد که نباید از تأمل در آن غافل بود. در ادامه، سید کیانوش عمادی که از سال ۱۳۹۰ به‌عنوان نماینده جهاد در کمیسیون رسیدگی به امور آب‌های زیرزمینی استان سمنان فعالیت داشته به سؤالات ما در این زمینه پاسخ می‌دهد. ضمناً وی، کارشناس ارشد آبیاری و زهکشی است و ۳۰ سال سابقه فعالیت در سازمان جهاد کشاورزی را در کارنامه خود دارد.

؟ آقای عمادی! کار کمیسیون رسیدگی به امور آب‌های زیرزمینی چیست؟

کمیسیون رسیدگی به امور آب‌های زیرزمینی با تصویب قانون تعیین تکلیف چاه‌های فاقد پروانه در سال ۱۳۸۹ تشکیل شد و موضوع این قانون رسیدگی و تعیین تکلیف چاه‌هایی است که قبل از سال ۱۳۸۵ حفر و در حال بهره‌برداری بودند. از این‌رو، در ابتدای تشکیل آن عمده پرونده‌ها که در این کمیسیون رسیدگی می‌شد در مورد چاه‌های غیرمجاز بود. تقریباً ۱۴۰ تا ۱۵۰ چاه غیرمجاز در استان سمنان شناسایی شدند و پرونده آنها در کمیسیون، رسیدگی و تعیین تکلیف گردید. بعداً پرونده‌هایی که در دادگاه مطرح می‌شدند به کمیسیون برگردانده شدند و دادگاه اعلام کرد که رسیدگی به پرونده‌های آب در صلاحیت دادگاه نیست و باید در کمیسیون رسیدگی به امور آب‌های زیرزمینی به آنها رسیدگی شود.

در حال حاضر بیشترین پرونده‌های ارجاع شده به کمیسیون در مورد چه موضوعاتی هستند؟

الان بیشترین موضوعات درباره کم‌شدن دبی پروانه‌ها است. در واقع، موضوع اصلی اعتراض به تصمیمات کمیسیون صدور پروانه‌ها در رابطه با کاهش دبی پروانه ها است؛ کمیسیون صدور پروانه‌ها برای چاه‌هایی که مخصوصاً درخواست جابه‌جایی یا کفشکنی یا هر درخواستی که در اداره آب دارند، دبی را کم می‌کند؛ فرض کنید چاهی درخواست جابه‌جایی داده‌است و پروانه آن ۲۰ لیتر بر ثانیه است، ابتدا میانگین ۵ سال اخیر آبدهی را مدنظر قرارمی‌دهند و مثلاً دبی پروانه را ۱۷ لیتر بر ثانیه منظور می‌کنند و از طرفی مجدداً به موجب طرح اصلاح و تعادل‌بخشی- که برای دشت‌های مختلف ضریب کاهشی در نظر گرفته‌اند- حق برداشت پروانه بهره‌برداری ۱۷ لیتر بر ثانیه به ۱۲ لیتر بر ثانیه تقلیل می دهد!

آیا پرونده‌هایی داشته‌اید که قاضی با این کاهش پروانه مخالفت کرده‌باشد؟ در خصوص این تصمیم نماینده جهاد کشاورزی حاضر در کمیسیون رسیدگی به امور آب‌های زیرزمینی چگونه از حق کشاورزان دفاع می‌کند؟

بله. بستگی به تجربه کارشناس جهاد و کارشناس آب دارد که در آن جلسه بتواند قاضی را قانع کنند.ما قبل از اینکه پرونده را در کمیسیون به قاضی بدهیم آنها را بررسی می‌کنیم. ابتدا کارشناس اداره آب، نظر می‌دهد و بعد پرونده را در اختیار بنده قرار می‌دهند و من پرونده را می‌خوانم و موارد را یادداشت می‌کنم و موارد استناد را که بر اساس آنها نظرم را دادم می‌نویسم. روز برگزاری کمیسیون یادداشت‌هایم را می‌برم و استنادها را به قاضی می‌گویم. دیگر بستگی به این دارد که قاضی را چقدر بتوانیم قانع کنیم و این استنادها قوی باشد که آن دبی را که واقعاً حق کشاورز است را به او بدهند.

آیا در جلسه رسیدگی و صدور رأی بهره‌برداران هم حضور دارند؟

دو کارشناس و قاضی حاضر هستند و اگر نیاز باشد که بهره‌بردار حضور داشته‌باشد ما نظرمان را می‌نویسیم و یا کتباً به دبیرخانه کمیسیون اعلام می‌کنیم که نیاز است بهره‌بردار حضور داشته‌باشد. گاهی اوقات نیاز نیست بهره‌بردار حضورداشته‌باشد، در عوض نیاز است که ما برویم و بازدید کنیم. برای بازدید با کارشناس اداره آب هماهنگ می‌کنیم و قبل از اینکه نظر دهیم بازدید انجام می‌شود و بعداً نظرمان را اعلام می‌کنیم.

پس بهره‌برداران می‌توانند درخواست حضور در جلسه را بدهند؟

بله، مشکلی نیست، می‌توانند درخواست بدهند و حضور یابند و قاضی هم در این مورد همراهی می‌کند.

چند کمیسیون رسیدگی به امور آب‌های زیرزمینی در استان سمنان وجود دارد؟

یک کمیسیون که در مرکز استان برگزار می‌شود. درحال‌حاضر، دو کمیسیون صدور پروانه‌ها در شرکت آب منطقه‌ای وجود دارد، اما تنها یک کمیسیون رسیدگی به امور آب‌های زیرزمینی موجود است.

رسیدگی به پرونده‌ها چقدر زمان می‌برد؟

فکر می‌کنم حداقل چهار تا پنج ماه طول می‌کشد.

یعنی هر پرونده‌ای که به کمیسیون برسد چهار، پنج ماه زمان نیاز دارد تا رسیدگی شود!

بله، چون تعداد خیلی زیاد است و باید در نوبت باشند. یعنی پرونده مورد درخواست همان لحظه به کارشناس اداره آب تحویل نمی‌شود، چون کارشناس اداره تعداد زیادی پرونده در دست رسیدگی دارد. برای اینکه کارشناس نظرش را روی آن پرونده‌ها بدهد و تحویل دهد و در جریان رسیدگی قرارگیرد مقداری طول می‌کشد.

گفتید یک‌سری مستندات را برای حضور در کمیسیون آماده می‌کنید. آیا سازمان جهاد کشاورزی، دستورالعملی دارد و یا آموزش‌ها و کارگاه‌هایی برای شما به‌عنوان مشاور قاضی و نماینده جهاد کشاورزی برگزار کرده‌است؟

خیر، باید عرض کنم که از زمان تشکیل کمیسیون رسیدگی به امور آب‌های زیرزمینی در استان سمنان من در این کمیسیون حضور دارم. سال‌های اول بی‌تجربه بودم و الان از روی تجربه به پرونده‌ها رسیدگی می‌کنم. در واقع، کسی که تجربه و اطلاع کافی داشته‌باشد باید چنین کارگاه آموزشی را برگزار کند. متأسفانه، در مجموعه جهاد استان چنین چیزی وجودندارد.

آیا وکیل بهره‌بردار می‌تواند در این کمیسیون حضور یابد؟

بله،دربسیاری‌ازمواردوکیل حضورداشته‌است.وکالت‌راروی‌پرونده گذاشته و قاضی پذیرفته و در جلسه رسیدگی حضور یافته‌است.

آیا در مورد موضوعات ساعت کارکرد و شارژ کنتور هم در کمیسیون پرونده‌هایی دارید؟

پرونده‌ای در کمیسیون در این رابطه نداشتیم، اما اعتراضات روی کنتور زیاد است. کنتورها دو مدل هستند؛ یکسری کنتورهای قدیمی که بر اساس مصرف برق محاسبات را انجام می‌دهند، یعنی اگر چراغ موتورخانه هم روشن بود نشان می‌داد که چاه بیشتر کار کرده‌است. الان کنتورها را حجمی کرده‌اند، اما اعتراض در این مورد هم وجوددارد.

در مورد بحث انتقال آب به اراضی مجاور آیا پرونده‌ای دارید؟

بله. یکی، دو مورد پرونده داشتیم، ولی این مشکل خیلی حاد نیست. اصولاً اداره آب، انتقال از یک پلاک به پلاک دیگر را نمی‌پذیرد و مورد خاصی که نیاز باشد حتماً چنین جابه‌جایی صورت بگیرد را نداشتیم؛ چون اراضی تحت کشت عمدتاً اراضی اولیه مندرج در پروانه بهره‌برداری چاه هستند و واقعاً نیازی به جابه‌جایی نداشته‌اند. ممکن است یک ساعت از آب چاه را خواسته جابه‌جا کند و آنها اجازه نداده‌اند، اما برای جابه‌جایی کل آب چاه، این موضوع را نداشتیم.

از آنجا که با صدور پروانه‌ها برای بهره‌برداران حقی ایجاد شده و آنها بر این اساس سرمایه‌گذاری‌های طولانی مدت مثل احداث باغ کرده‌اند، نظر قاضی نسبت به پروانه‌هایی که بدون توجه به این موضوع و جبران خسارت و به‌راحتی کاهش می‌یابند، چیست؟

اگر شما بدانید که سطح آب یک دشت نسبت به ۲۰ سال پیش تغییر نکرده حرف شما درست است. اما واقعیت این است که سطح سفره‌های آب زیرزمینی به‌شدت پایین رفته‌است. وزارت نیرو هزینه‌ای برای اصلاح یا جبران آب سفره‌ها انجام نمی‌دهد و همه این هزینه را به گردن کشاورز می‌اندازد تا دبی آبش را کم کند و در سفره آب زیرزمینی تعادل ایجاد شود. الان برای کم‌کردن دبی در زمان جابه‌جایی، متوسط میانگین پنج سال آخر چاه را درنظرمی‌گیرند و بعد از اینکه آن را کسر کردند، ضریب اصلاح و تعادل‌بخشی که جدیداً ابلاغ شده را اعمال می‌کنند و دبی آب یک‌دفعه در بعضی جاها شاید از نصف هم کمتر می‌شود. قاضی کمیسیون فرد فوق‌العاده مثبت و شاید بیشتر سمت کشاورز است، اما بر اساس مدارک پرونده را رسیدگی می‌کند. بعضی کشاورزان کوتاهی می‌کنند و وقتی چاه ۳۰ لیتری طی ۱۰ سال مثلاً به پنج لیتر در ثانیه رسیده تازه می‌آیند و درخواست جابه‌جایی می‌دهند. اداره آب هر سال می‌رود و دبی‌سنجی می‌کند و بر اساس دبی چهار، پنج سال آخر میانگین می‌گیرد، بنابراین دبی چاه‌ها کاهش می‌یابد. البته اداره آب استدلال می‌کند که این چاه مدت زمان زیادی با کاهش دبی روبه‌رو بوده و بهره‌بردار مراجعه نکرده‌است، پس نیاز نداشته‌است.

آیا این رویه به این موضوع مربوط نیست که تا ۶۰ درصد دبی آب کاهش پیدا نکند به آن

پرونـده رسـیدگی نمی‌شـود؟!
یکی از مشکلات همین است. البته در استان سمنان این‌طور نیست.

چه تفاوتی دارد؟
از آنجـا کـه هزینـه چاه و جابه‌جایی خیلی گران اسـت و بیشـتر چاه‌ها هم اشـتراکی هسـتند، این مشـکلات را دارند. برای چاه‌های شـخصی این مشـکل پیش نمی‌آید، چون بهره‌بردار همیشه می‌آید و درخواست می‌دهـد و جابه‌جایـی می‌گیـرد. امـا در چاه‌های اشـتراکی می‌خواهند پـول جمـع کننـد و یکـی می‌دهـد و دیگـری نمی‌دهـد، تـا می‌آیند پول‌هایشان را جمع کنند که جابه‌جایی بگیرند، می‌بینیم چهار یا پنج سـال طول می‌کشـد و این تأخیر باعث می‌شـود که دبی آب کم شـود.

آیـا شـما آمـاری داریـد کـه بـه چـه تعـداد از پرونده‌هـای کمیسـیون اعتـراض شـده و بـه دیـوان عدالـت رفته‌انـد؟
می‌توانـم بگویـم که تقریباً بـالای ۶۰ درصد بـه رأی پرونده‌های کمیسـیون اعتراض می‌شـود و به دیـوان می‌روند.

ایـن اعتراض بیشـتر از سـمت بخش کشـاورزی بـوده یـا شـرکت‌های آب منطقه‌ای؟
اعتراض بیشتر از طرف کشاورز بوده‌است.

آقـای عمـادی! باتوجـه به سـابقه حضور شـما در کمیسـیون چـه ایراداتـی بـه ایـن کمیسـیون وارد اسـت و شـما برای رفع آنهـا چه پیشـنهادی دارید؟
عمدتاً اعضای این کمیسـیون کارشناسـانی در اسـتان‌ها هستند کـه جـزو پرکارتریـن کارشـناس‌ها به‌شـمار می‌رونـد و در چندین کمیسـیون حضـور دارنـد. مثلاً مـن همیشـه پرونده‌ها را در خانـه بررسـی می‌کنـم، چـون در وقـت اداری فرصـت انجـام ایـن کار را نـدارم. به‌همیـن خاطـر، پیشـنهاد می‌شـود نماینـده جهـاد در ایـن کمیسـیون یـک نیروی مسـتقل باشـد کـه تنهـا در این کمیسـیون حضـور داشته‌باشـد. فکـر می‌کنم بـرای بخـش کشـاورزی هـم بهتر اسـت و بـا فراغ بال بیشـتری می‌توانـد پرونده‌هـا را بررسـی کنـد و بازدیدهـا را انجـام دهـد.

جلسـات برگـزاری کمیسـیون رسـیدگی هفتگـی هسـتند یـا ماهیانه؟
هـر زمـان کـه ۵ تا ۷ پرونـده آماده شـود، نامه می‌زنند و جلسـه می‌گذارند. جلسات را بعد از ظهر از حدود ساعت ۲ شروع می‌کنند.

طی مدتی که شـما در کمیسـیون حضور داشـتید آیـا تنها یک قاضـی بـه پرونده‌ها رسـیدگی می‌کرده یـا عوض شـده‌اند؟
فکر می‌کنم از سـال ۱۳۹۰ که کمیسـیون تشکیل شـده، تعداد ۶ یـا ۷ قاضی حضور داشـته‌اند.

شـما آمـوزش بـرای حضـور نماینـده جهـاد در کمیسـیون را چقـدر ضـروری می‌دانیـد؟
اگـر نماینـده جدیـد بگذارند، قطعـاً باید آمـوزش ببینـد، چون من از ابتـدای ایـن کمیسـیون حضـور داشـتم و هـر ایـرادی هـم بـوده در همـان اوایـل برطـرف شـده، الان بـا تجربـه هسـتم. کارشـناس بعـدی حتمـاً بایـد آمـوزش ببیند و بخـش حقوقـی بـا او کار کند. کارشـناس در بخـش آب و خـاک قطعـاً بایـد ده، پانـزده سـال تجربـه اولیـه داشته‌باشـد کـه مسـائل و مشـکلات کشـاورزان را بدانـد و بتوانـد در جلسـات از بخـش کشـاورزی دفـاع کنـد.

بسیاری از کشـاورزان زیاد به اعتراض و رسیدگی پرونده در کمیسـیون‌ها رغبتـی ندارنـد و یـا از وجود کمیسـیون رسـیدگی به امـور آب هـای زیرزمینی اطلاعـی ندارند و یا می‌گوینـد وقتی کمیسـیون در خود شـرکت آب منطقه‌ای مسـتقر اسـت ما باید شـکایت را ببریم پیش همان کسـی که بـرای ما مانع ایجـاد کرده‌اسـت! آیا این امیـدواری برای بخش کشـاورزی وجود دارد که احقاق حقـی صورت گیرد؟
بایـد توجه داشـت که رأی در کمیسـیون رسـیدگی به صدور پروانـه بـا اکثریـت اسـت و در هـر حـال در کمیسـیون صدور پروانه‌هـا از سـه نفـر عضـو، دو نفـر از اداره آب حضـور دارند و اگـر کارشـناس جهاد نـرود آن دو نفـر رأی خـود را می‌دهند.

این تفسیر به‌رأی از قانون توسط شرکت‌های آب منطقه‌ای بوده و در قانون وجودندارد که کارشناس حقوقی از شرکت آب منطقه‌ای باشـد، بلکه تنها به سـابقه کاری اشـاره کرده‌است. اگـر نظـر قانون‌گذار حضـور دو نفـر از شـرکت آب منطقه‌ای بـود، مسـلماً تصمیـم را در رأی اکثریـت در نظـر نمی‌گرفت!
در کمیسـیون رسـیدگی به صدور پروانه اگر نماینده جهاد حتـی حضور هم نداشته‌باشـد، دو کارشـناس شـرکت آب منطقـه‌ای امضـا می‌کننـد و تصویـب می‌شـود. بـه همین دلیل در این کمیسـیون شاید کشـاورز انتظاری برای دفاع و احقـاق حـق نداشته‌باشـد امـا در کمیسـیون رسـیدگی بـه امـور آب‌هـای زیرزمینـی صـدور رأی بـا قاضی اسـت.